

bölüm 7

DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER

ÜNİTE 3

İklim Türleri - İklim Sisteminde Yaşanan Değişiklikler

İKLİM TÜRLERİ

- Dünya üzerindeki iklim türlerinin belirlenmesinde sıcaklık, basınç, rüzgârlar, nem ve yağış gibi iklim değişkenlerinin uzun süreli ortalamaları dikkate alınır. Bu ortalamaların benzer olduğu alanlar **makroklima** bölgesi olarak kabul edilir.
- Dünya üzerindeki iklimler genel olarak **sıcak**, **ılıman** ve **soğuk** kuşak iklimleri olarak üçe ayrılır. Enlem, karasallık - denizellik, sıcak ve soğuk okyanus akıntıları, rüzgârlar, yeryüzü şekillerindeki (yüksekti, baki, sıradağların uzanışı, eğim) vb. değişimler farklı iklim türlerinin ortaya çıkmasına neden olur.

İklim bölgeleri içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı belirgin farklılıklar gösterebilen küçük alanlara **mikroklima** bölgesi, iklim bölgeleri arasında kalan ve birkaç iklim tipinin özelliklerini gösteren alanların iklimine ise **geçiş iklimi** adı verilir. Iğdır ve Rize illerinin iklimi mikroklimaya, İstanbul'un iklimi ise geçiş iklimine örnek verilebilir.

Coğrafyanın Kodları

Dünya'da İklim Türleri

Sıcak İklimler

- Ekvatorial
- Savan
- Muson
- Çöl

İlman İklimler

- Akdeniz
- İlman okyanusal
- İlman karasal (Step)
- Sert karasal

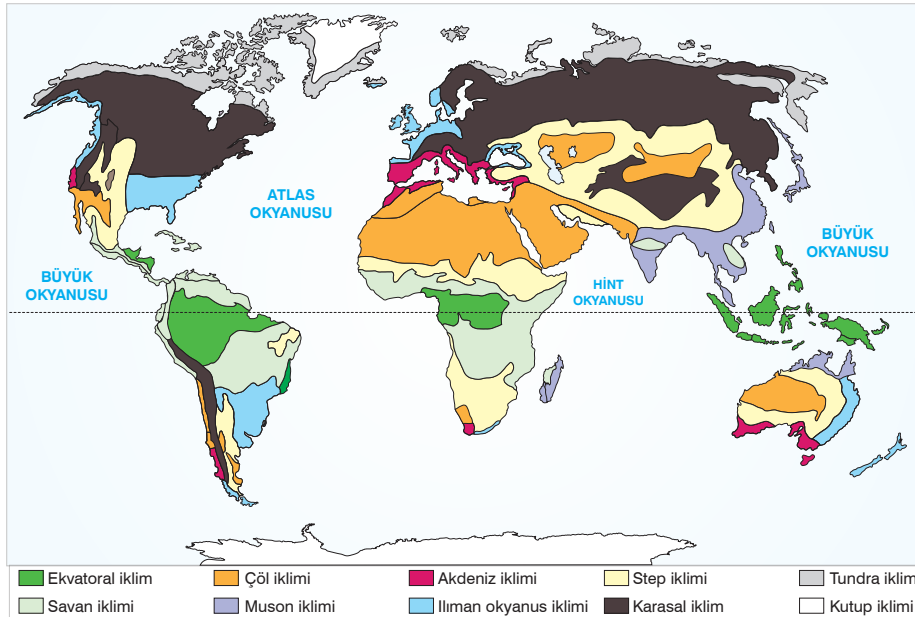
Soğuk İklimler

- Tundra (Kutupaltı)
- Kutup
- Yüksek dağ

İklim Grafikleri

Bir yerin aylara göre yağış ve sıcaklık ortalamalarını gösteren iklim grafiklerinden yararlanılarak şunlar elde edilebilir:

- Bulunduğu yarım küre ve iklim kuşağı
- Yıllık sıcaklık ortalaması, yıllık sıcaklık farkı, en sıcak ve en soğuk ay ortalamaları
- Yıllık yağış miktarı ve yağışın mevsimlere göre dağılışı
- En yağışlı ve en kurak mevsimler

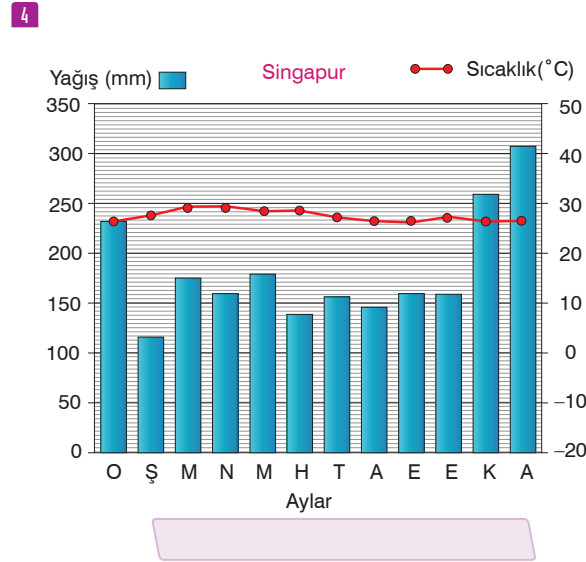
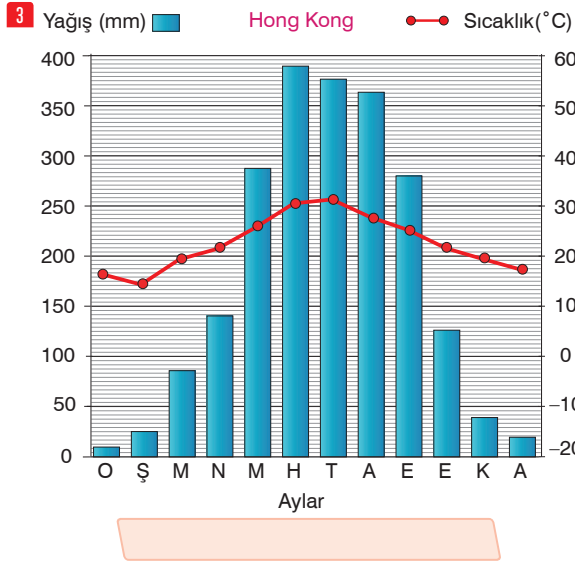
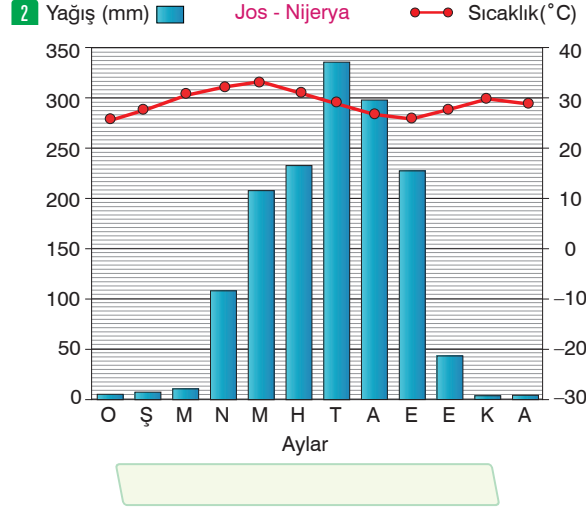
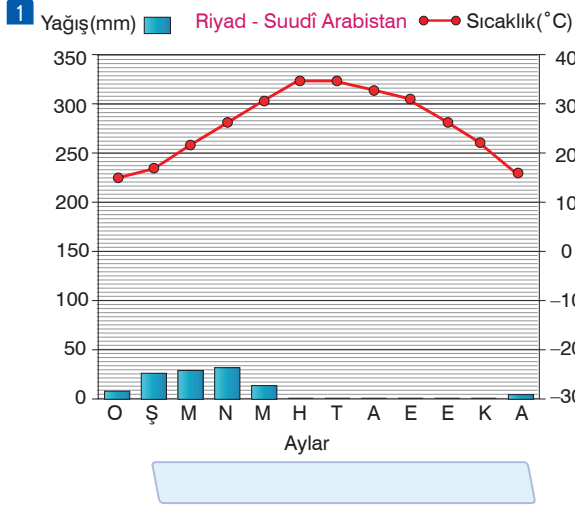

SICAK KUŞAK İKLİMLERİ

- Genellikle dönenceler arasındaki tropikal kuşakta görülen bu iklimlerde yıllık sıcaklık ortalamaları yüksektir. Bundan dolayı mevsimler belirgin olarak yaşanmaz.
- Mevsimler, genel olarak kurak ve yağışlı dönem şeklinde ortaya çıkmıştır. Ekvatorial iklimde her mevsim yağışlı, çöl ikliminde ise her mevsim kuraktır. Savan ve muson iklimlerinde ise kış ayları kurak, yaz ayları yağışlıdır.

ETKİNLİK 7

Aşağıda aylara göre ortalama yağış ve sıcaklık grafikleri verilen iklim türlerinin sıcak kuşak iklimlerinden hangileri olduğunu alt kısımlarındaki boşluklara yazınız.

ILIMAN KUŞAK İKLİMLERİ

- Orta kuşakta 30° - 60° enlemleri arasında görülen iklimlerdir.
- Mevsimlerin belirgin olarak yaşandığı bu iklimlerde yıllık sıcaklık farkları fazladır. Ilıman okyanus ikliminde nemlilikten dolayı sıcaklık farkları daha azdır.
- Ilıman okyanus ikliminde her mevsim yağışlı, Akdeniz ikliminde kışlar yağışlı, yazlar kuraktır. Step ikliminde en yağışlı mevsim ilkbahar, sert karasal iklimde ise en yağışlı mevsim yazdır.

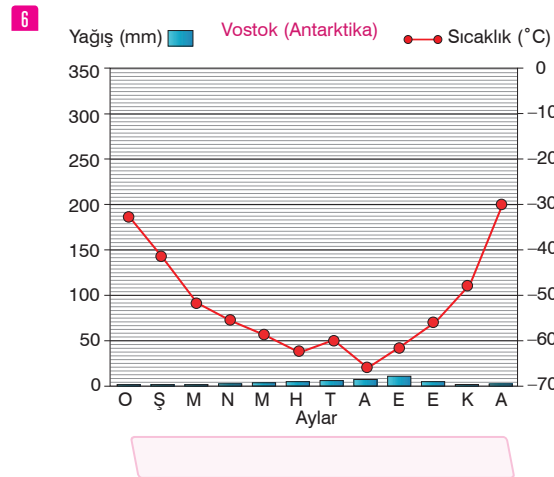
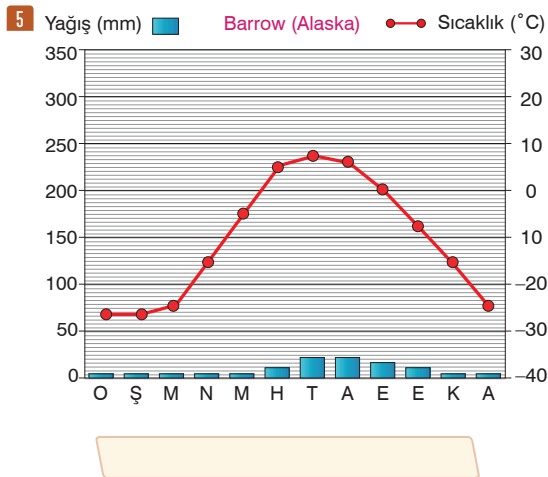
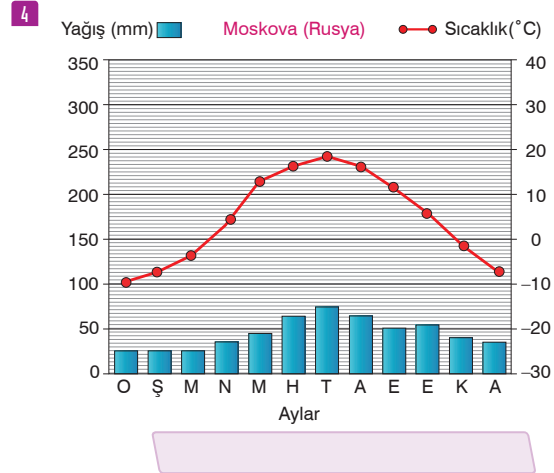
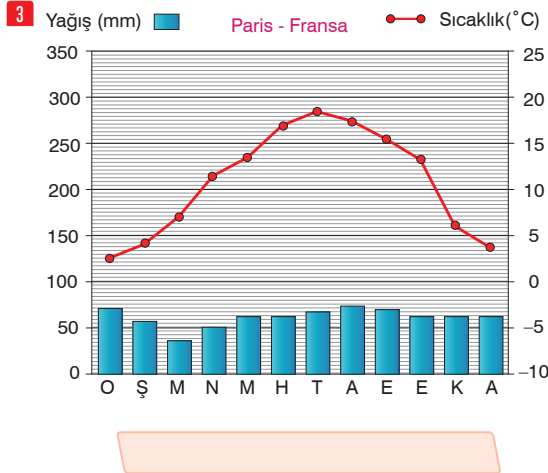
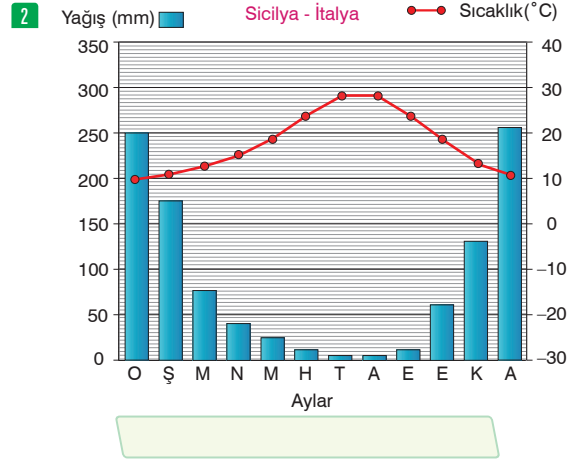
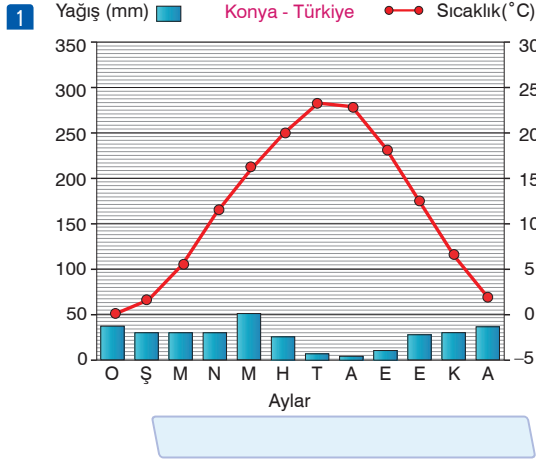

SOĞUK KUŞAK İKLİMLERİ

- ☞ Kutuplara yakın bölgelerde ve yüksek dağlık alanlarda görülen bu iklimlerde yıl boyunca sıcaklık ortalaması düşüktür.
- ☞ Tundra ikliminde birkaç ay sıcaklık ortalaması 0 °C'nin üstüne çıkarken, kutup ikliminde hiçbir zaman 0 °C'nin üstüne çıkamaz.
- ☞ Soğuk iklimler tundra (kutup altı), kutup ve yüksek dağ iklimi olmak üzere üçe ayrılır.

ETKİNLİK 8

Aşağıda aylara göre ortalama yağış ve sıcaklık grafikleri verilen iklim türlerinin ılıman kuşak iklimlerinden hangileri olduğunu alt kısımlarındaki boşluklara yazınız.

TÜRKİYE'DE İKLİM TÜRLERİ

- Türkiye bulunduğu mutlak konumu itibarıyla Akdeniz ikliminin yayılış sahasında yer alır. Ancak göreceli konumuna bağlı olarak birbirinden farklı iklim türleri görülmektedir.
- Türkiye'de farklı iklimlerin görülmesini etkileyen faktörler şunlardır:
 - Yer şekillerinin engebeli olması
 - Sıradağların kıyıya uzanış yönü
 - Üç tarafının denizlerle çevrili olması
 - Yükseltinin batıdan doğuya doğru artması

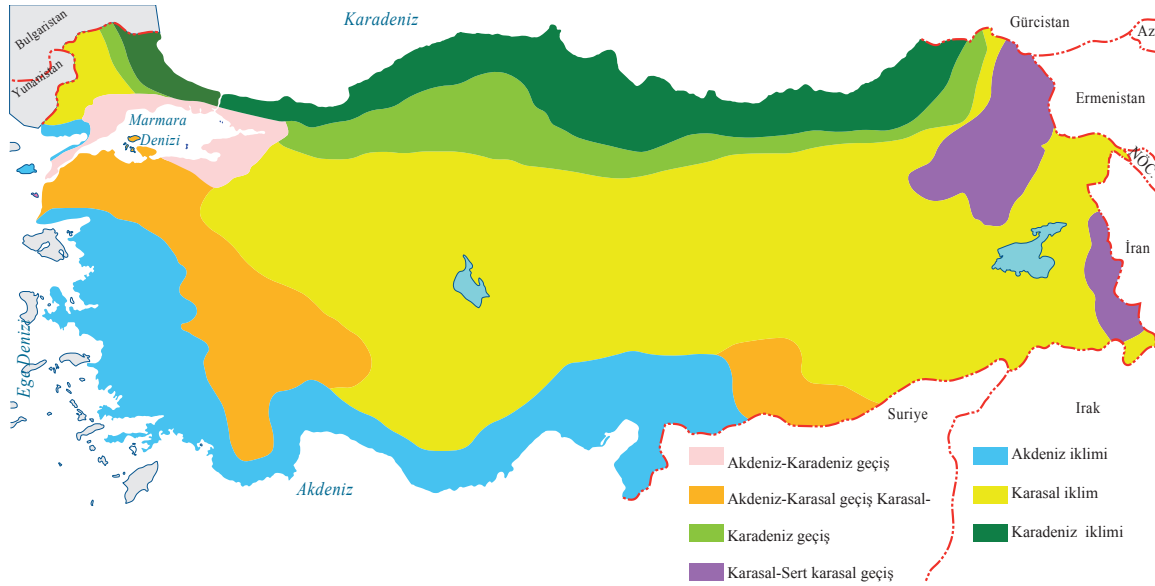
Türkiye'de görülen iklim tipleri **Akdeniz**, **Karadeniz** ve **karasal** iklimdir.

Geçiş İklimleri

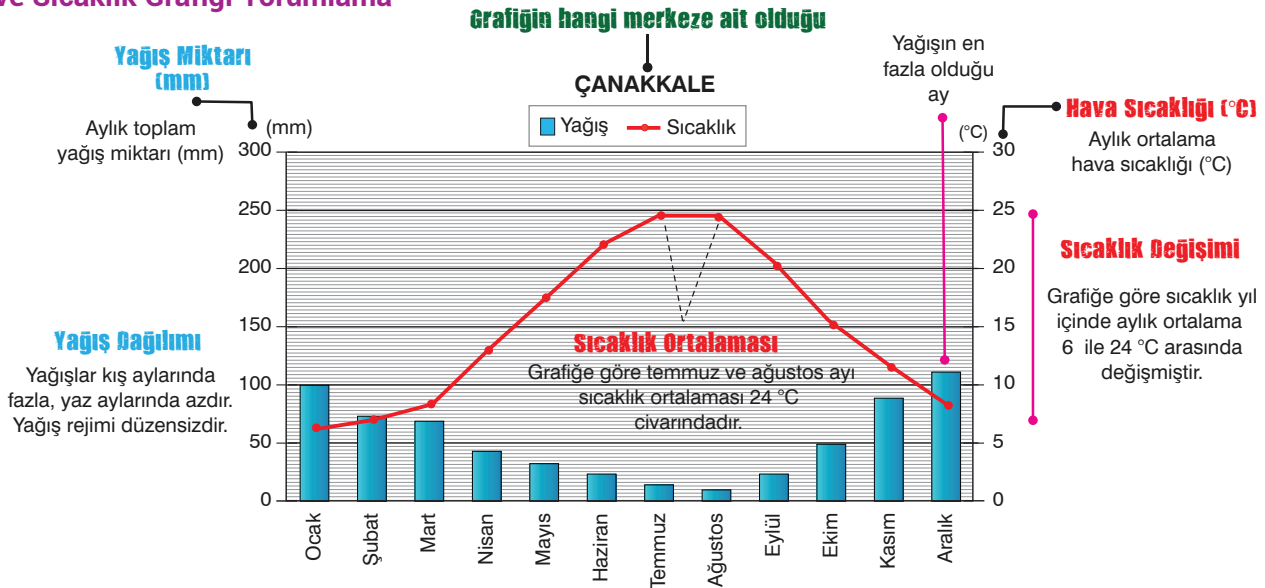
Türkiye'de yer şekilleri ve yükseltinin kısa mesafede değişmesi, dağların kıyıya uzanış doğrultusu gibi faktörlerin etkisiyle iklim bölgeleri arasında geçiş iklimleri görülür. **Marmara Denizi çevresi** ve **Göller Yöresi** geçiş iklimlerinin görüldüğü başlıca alanlardır. Örneğin İstanbul, sahip olduğu iklim özelliğiyle hem Akdeniz hem de Karadeniz ikliminin özelliklerini yansıtır.

- Türkiye'de iklimler sınıflandırılırken kesin sınırlar çizmek mümkün değildir. İklimler arası kademeli geçiş söz konusudur. Akdeniz ile karasal iklim, Karadeniz ile karasal iklim, Karadeniz ile Akdeniz iklimleri arasında bu geçişleri görmek mümkündür.

Türkiye'de görülen iklim türleri

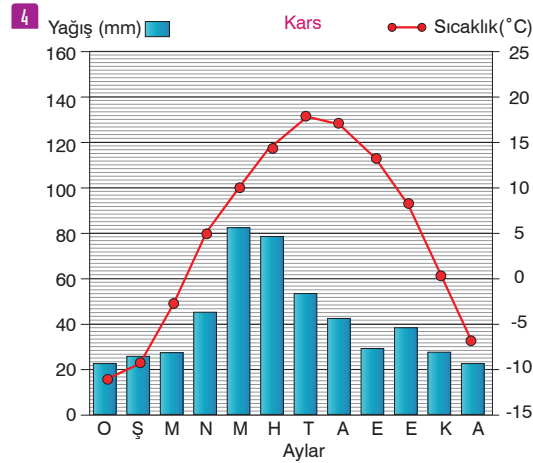
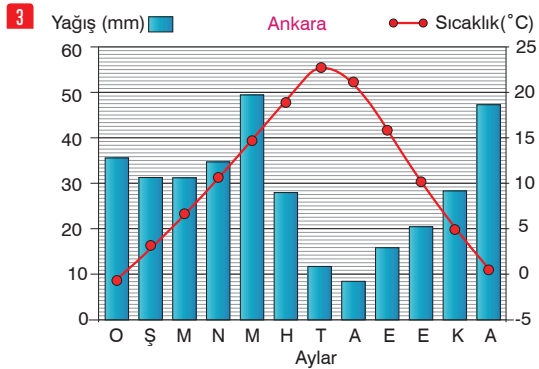
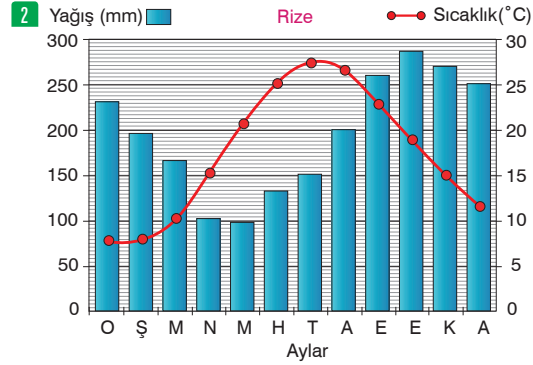
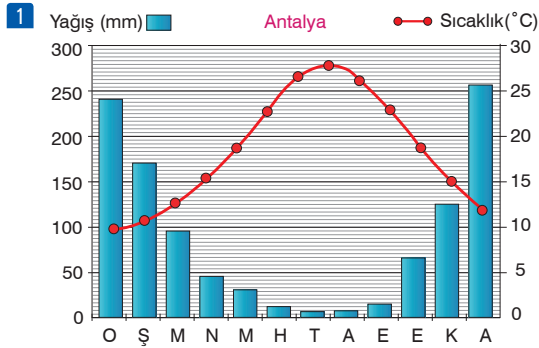

Yağış ve Sıcaklık Grafiği Yorumlama

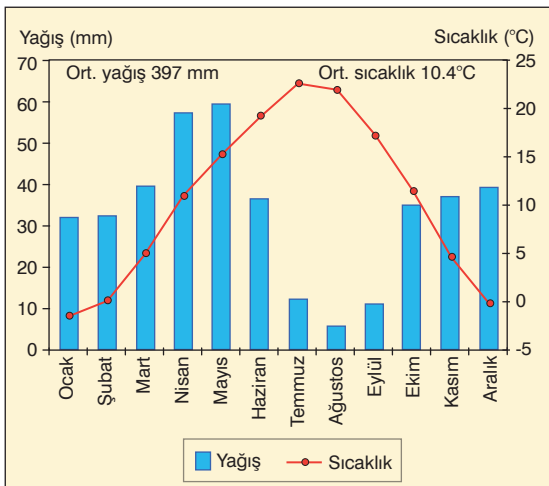
E T K İ N L İ K 9

Aşağıda aylara göre ortalama yağış ve sıcaklık grafikleri verilen yerlerin hangi merkezlere ait olduğunu ve hangi iklim türünün yaşandığı yazınız. (Merkezler Kars, Antalya, Rize ve Antalya - Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi, Karasal iklim)

Örnek : 15

Aşağıda, Türkiye'de bir il merkezine ait yıllık ortalama yağış ve sıcaklık grafiği verilmiştir.

Grafikteki bilgiler dikkate alındığında bu il merkezinin aşağıdaki-lerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Kayseri B) Şanlıurfa C) Erzurum
D) Bursa E) Ardahan

(ÖSYM Sorusu)

Çözüm :

